

Wachten op Bojangles

Olivier Bourdeaut

Wachten op Bojangles

Vertaald uit het Frans
door Eva Wissenburg

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

Oorspronkelijke titel *En attendant Bojangles*

© 2015 Finitude

© 2016 Nederlandse vertaling Eva Wissenburg / Uitgeverij

Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Karin van der Meer

Omslagbeeld © 123RF/Valeriy Kachaev

NUR 302

ISBN 978 90 284 2671 9

www.wereldbibliotheek.nl

*Voor mijn ouders
voor die mengeling van liefde en geduld
waarmee ze elke dag weer laten zien hoeveel ze om me geven*

‘Sommige mensen worden nooit gek...
Wat een stomvervelend leven moeten zij leiden.’

– Charles Bukowski

*Dit is mijn waargebeurde verhaal,
met links en rechts een leugentje,
want zo is het leven vaak.*

I

Mijn vader zei dat hij voor ik werd geboren voor zijn werk met een harpoen op vliegen joeg. Hij had me de harpoen en een geplette vlieg laten zien.

‘Ik ben gestopt, want het is heel moeilijk en wordt nog slecht betaald ook,’ zei hij terwijl hij zijn oude werkuitrusting in een lakkistje deed. ‘Tegenwoordig open ik garages, dan moet je heel veel werken, maar het betaalt wel goed.’

Toen we ons aan het begin van het nieuwe schooljaar ’s ochtends moesten voorstellen, vertelde ik niet zonder trots over zijn banen, maar ik werd vriendelijk terechtgewezen en uitbundig uitgelachen.

‘Is de waarheid eens net zo grappig als een leugen, krijg je er nog geen cent voor,’ mokte ik.

In werkelijkheid werkte mijn vader voor de wet.

‘De wet geeft ons te eten!’ schaterde hij bij het stoppen van zijn pijp.

Hij was geen rechter, geen afgevaardigde, geen notaris en geen advocaat, niets van dat alles. Zijn baan had hij te danken aan een vriend die senator was. Hij was de eerste die het hoorde als er een nieuwe wetsbepaling kwam en had zich op een nieuw beroep gestort dat de senator van

a tot z uit zijn duim gezogen had. Nieuwe richtlijnen, nieuwe baan. Zo werd hij ‘garageopener’. Ten behoeve van een veilig en betrouwbaar wagenpark had de senator besloten voor iedereen een technische controle verplicht te stellen. Zo moesten de eigenaren van allerhande rammelbakken, limousines, bedrijfswagens en rijdende wrakken met hun auto langs de dokter om ongelukken te voorkomen. Arm of rijk, iedereen moest eraan geloven. En omdat het verplicht was, schreef mijn vader natuurlijk hoge rekeningen, torenhoge rekeningen. Hij telde heen- en terugreis mee, bezoek en tegenbezoek, en te oordelen naar zijn schaterlach liep het prima zo.

‘Ik red levens, ik red levens!’ riep hij lachend vanachter zijn bankafschriften.

Levens redden leverde veel geld op in die tijd. Nadat hij een hele hoop garages had geopend, verkocht hij ze door aan een concurrent, tot grote opluchting van Mama, die dat levens redden maar niets vond, want hij moest er heel veel voor werken en wij zagen hem haast nooit.

‘Ik werk tot laat door om vroeg te kunnen stoppen,’ gaf hij haar als antwoord, maar dat begreep ik niet zo goed.

Ik begreep mijn vader vaker niet. In de loop der jaren ben ik hem ietsje beter gaan begrijpen, maar helemaal gesnapt heb ik hem nooit. En dat was goed zo.

Hij zei dat hij ermee geboren was, maar ik kwam er al snel achter dat de askleurige, licht opgezette groef rechts van zijn onderlip, die hem een mooie maar scheve glimlach gaf, het gevolg was van zijn regelmatige pijpgebruik. Zijn kapsel, met een scheiding in het midden en golfjes aan

weerszijden, deed me denken aan het haar van de Pruisische ruiter op het schilderij in de hal. Behalve hem en die Pruis heb ik nooit iemand met zo'n kapsel gezien. Zijn wat holle oogkassen en wat bolle blauwe ogen maakten zijn blik nieuwsgierig. Diep en rusteloos. In die tijd zag hij er altijd gelukkig uit en zei hij vaak: 'Ik ben een gelukkige malloot!'

Waarop mijn moeder antwoordde: 'We geloven u op uw woord, Georges, we geloven u op uw woord!'

Hij neuriede heel vaak en heel vals. Soms floot hij ook, en dat was al even vals, maar zoals alles waar het enthousiasme van af spat, was het te harden. Hij kon mooie verhalen vertellen, en die enkele keer dat er geen gasten waren, vouwde hij zijn lange, magere lichaam in elkaar op de rand van mijn bed om me in slaap te krijgen. Met zijn rusteloze ogen, met een bos, met een poort, een kabouter en een moord verdreef hij al mijn slaap. Meestal stond ik aan het eind van de rit door het dollen heen op mijn bed te springen of had ik me in doodsangst achter het gordijn verstopt.

'Het zijn in- en inspannende verhaaltjes,' zei hij voor hij mijn kamer uit liep.

En ook wat dat betreft kon je hem op zijn woord geloven. Zondagmiddag deed hij, ter compensatie van alle doordeweekse uitspattingen, aan krachttraining. Voor de grote vergulde spiegel met een koninklijke strik bovenop stond hij in zijn blote bast met een pijp in zijn mond piepkleine haltertjes te heffen en ondertussen luisterde hij naar jazzmuziek. Hij noemde zijn work-out de gym-tonic, want soms stopte hij even voor een grote slok van zijn

gin-tonic en dan zei hij tegen mijn moeder: ‘U zou dat sporten ook eens moeten proberen, Marguerite! Geloof me, het is hilarisch, en achteraf voel je je stukken beter!’

Waarop mijn moeder antwoordde – terwijl ze met haar tong tussen haar tanden en één oog dicht met een mini-parasol de olijf uit haar martini probeerde te vissen: ‘U zou eens sinaasappelsap moeten proberen, Georges, geloof me, dan is dat sporten ineens een stuk minder grappig! En wees zo lief me geen Marguerite meer te noemen. Kiest u liever een nieuwe naam voor me, anders ga ik loeien als een kalf!’

Ik heb nooit goed begrepen waarom, maar mijn vader noemde mijn moeder nooit langer dan twee dagen op rij bij dezelfde naam. Hoewel de ene naam haar sneller verveelde dan de andere, vond ze dat een fijne gewoonte, en elke ochtend zag ik hoe ze in de keuken met haar neus in haar mok of haar hoofd in haar handen mijn vader met pretoogjes gadesloeg en al zijn bewegingen volgde, in afwachting van het vonnis.

‘O nee, dat kunt u me niet aandoen! Geen Renée, niet vandaag! We hebben vanavond mensen te eten!’ proestte ze uit, en ze keek in de spiegel en groette de nieuwe Renée met een grijns, de nieuwe Joséphine met een waardig gebaar of de nieuwe Marylou met haar wangen vol lucht.

‘Bovendien heb ik echt niets Renéeërigs in mijn kast!’

Slechts één dag per jaar had mijn moeder een vaste voor-naam. Op 15 februari heette ze Georgette. Dat was niet haar echte naam, maar de dag na Valentijnsdag was het Sint-Georgette. Mijn ouders vonden het niet bepaald ro-

romantisch om in een restaurant te zitten met allemaal verkrampte, brave liefdespaartjes om hen heen. Dus vierden ze elk jaar Sint-Georgette in een uitgestorven restaurant met bediening voor hen alleen. Papa vond sowieso dat een romantisch feest alleen een vrouwen naam kon hebben.

‘Ik wil graag uw beste tafel reserveren, op naam van Georgette en Georges. U hebt toch niet meer van die vreselijke hartvormige taartjes in huis, of wel? Nee? Godzijdank!’ zei hij bij het reserveren van een tafel in een voornaam restaurant.

Voor hen was Sint-Georgette absoluut geen feest voor lichtvoetige liefde.

Na zijn garageavontuur hoefde mijn vader zijn bed niet meer uit om ons van eten te voorzien, dus ging hij boeken schrijven. Voortdurend en heel veel. Hij zat aan zijn grote bureau achter een vel papier en schreef, lachte bij het schrijven, schreef dingen waar hij om moest lachen, vulde zijn pijp, de asbak, de kamer met rook en het papier met zijn inkt. Alleen de koppen koffie en de flessen gemengde vloeistoffen raakten leeg. Maar het antwoord van de uitgevers luidde steevast hetzelfde: ‘Het is goed geschreven, het is grappig, maar het heeft kop noch staart.’

Als troost voor die afwijzingen zei mijn moeder: ‘Heeft iemand ooit een boek met een kop en een staart gezien? Zoiets zou toch algemeen bekend zijn!’

Daar moesten we erg om lachen.

Mijn vader zei over haar dat ze altijd zo hoog met haar hoofd in de wolken liep dat ze de sterren met jij mocht

aanspreken, maar verder zei ze u tegen iedereen, zelfs tegen mij. Mijn moeder voutsvoeyerde ook de jufferkraan, die zwierige, wonderlijke vogel die in ons appartement woonde en daar met haar lange golvende nek, haar witte pluimpjes en haar felrode ogen rondparadeerde sinds mijn ouders haar van een of andere reis in hun vorige leven hadden meegenomen. We noemden haar Mejuffrouw Supertopinada, omdat ze nergens goed voor was, behalve voor heel hard krijsen om niks, ronde piramides draaien op het parket en mij 's nachts wakker maken door met haar oranje en olijfgroene snavel tegen mijn slaapkamerdeur te tikken. Mejuffrouw sliep staand, met haar kop onder haar vleugel. Als kind probeerde ik haar vaak na te doen, maar dat was nog best lastig. Mejuffrouw vond het heerlijk als Mama urenlang op de bank lag te lezen en haar over haar kop aaide. Mejuffrouw hield van lezen, zoals alle geleerde vogels. Op een dag had mijn moeder Mejuffrouw Supertopinada meegenomen toen ze boodschappen ging doen. Ze had een fraaie parelriem voor haar gemaakt, maar Mejuffrouw was bang voor de mensen en de mensen waren bang voor Mejuffrouw, die harder krijste dan ooit. Een oud dametje met een teckel zei zelfs dat het onmenselijk en gevaarlijk was om met een vogel aan een riem over de stoep te lopen.

‘Haren of veren, wat maakt dat nou uit! Mejuffrouw heeft nog nooit iemand gebeten, en ik vind haar heel wat eleganter dan uw harige leverworst! Kom, Mejuffrouw, we gaan naar huis, deze individuen zijn me veel te ordinair en onbeschaafd!’

Ze kwam volledig overstuur thuis, en in die toestand

ging ze altijd naar mijn vader om alles in geuren en kleuren te vertellen. En net als anders was ze pas weer vrolijk nadat ze haar verhaal had gedaan. Ze wond zich vaak op, maar nooit lang, mijn vaders stem was een goed kalmeringsmiddel voor haar. De rest van de tijd was ze overal verrukt over, ze vond de gang van de wereld ontzettend vermakelijk en huppelde vrolijk met hem mee. Ze behandelde me niet als een volwassene en niet als een kind, maar eerder als een personage uit een roman. Een roman waar ze vreselijk veel en innig van hield en waar ze zich steeds opnieuw door liet meeslepen. Van problemen en verdriet wilde ze niets weten.

‘Als de werkelijkheid zo doorsnee en droevig is, verzint u dan liever een mooi verhaal voor me. U kunt zo goed liegen, het zou zonde zijn dat niet met ons te delen.’

Dus vertelde ik haar over mijn denkbeeldige dag, en met een blij lach klapte ze uitbundig in haar handen.

‘Wat een dag, lieve schat, wat een dag, ik ben blij voor u, u hebt zich vast goed vermaakt!’

Dan overlaadde ze me met kussen. Zelf noemde ze dat knabbelen, en ik vond het heerlijk als ze aan me knabbelde. Elke ochtend, nadat ze haar dagnaam had gekregen, gaf ze me een van haar vers geparfumeerde fluwelen handschoenen zodat haar hand me de hele dag kon leiden.

Sommige van haar gelaatstrekken weerspiegelden haar kindergedrag: mooie ronde wangen en onbezonnen fonkelend groene ogen. De kleurige, paarlemoeren haarspelden die ze kriskras in haar ontembare leeuwenmanen stak, gaven haar het tegendraadse en rebelse van een ouderejaarsstudent. Maar haar volle, karmijnrode lippen, waartussen dunne witte sigaret-

ten op wonderlijke wijze bleven hangen, en haar lange wimpers waarmee ze het leven de maat nam, lieten de kijker weten dat ze geen meisje meer was. Haar enigszins extravagante, maar zonder meer sierlijke kleren, of in elk geval iets aan de samenstelling van het geheel, overtuigden nieuwsgierige blikken ervan dat ze had geleefd, dat ze zo oud was als ze was.

Dat schreef mijn vader in zijn geheime schrift, dat ik later las, achteraf. Het had dan misschien geen staart, maar een kop had het wel, en niet zomaar een kop.

Mijn ouders dansten altijd en overal. 's Nachts met hun vrienden, 's ochtends en 's middags met zijn twee. Soms danste ik mee. Het was echt ongelooflijk hoe ze dansten, alles op hun pad ging omver, mijn vader gooide mijn moeder in de lucht en na een pirouette, soms twee of zelfs drie, ving hij haar met zijn vingertoppen weer op. Hij slingerde haar tussen zijn benen door, liet haar als een windhaantje om zich heen draaien en als hij haar per ongeluk helemaal losliet, zat Mama met haar billen op de grond en haar rok om zich heen, als een kop op een schotel. Bij het dansen maakten ze altijd krankzinnige cocktails, er kwamen parasolletjes, olijven, lepels en hele flessenverzamelingen aan te pas. Op de ladekast in de woonkamer, onder een gigantische zwart-witfoto van Mama die in avondjurk in een zwembad springt, stond een mooie, oude platenspeler waarop altijd dezelfde plaat met hetzelfde nummer van Nina Simone draaide: 'Mister Bojangles'. Dat was de enige plaat die op die speler mocht spelen, andere muziek moest het doen met een nieuwe, kleurloze hifi-installatie. Dat nummer was echt waanzinnig, droevig en blij tegelijk,

en het bracht mijn moeder in dezelfde stemming. Het lied duurde lang, maar stopte altijd te snel, en dan riep mijn moeder 'Laten we Bojangles weer opzetten!' en klapte uitbundig in haar handen.

Dan moest je de arm pakken en de diamant weer op de rand zetten. Alleen met een diamant kreeg je zulke muziek.

Om zo veel mogelijk mensen te kunnen ontvangen hadden we een heel ruim appartement. De grote zwarte en witte tegels op de vloer in de hal vormden een gigantisch dambord. Mijn vader had veertig zwarte en witte kussens gekocht, en woensdagmiddag gingen we dammen onder het toezien van de Pruisische ruiter, die scheidsrechter was maar nooit een woord zei. Soms kwam Mejuffrouw Supertopinada het spel verstoren door met haar kop de witte kussens weg te duwen of er met haar snavel in te pikken, altijd de witte, want daar hield ze niet van, of juist te veel, dat wisten we niet, we hebben nooit geweten waarom ze het deed, Mejuffrouw had zo haar geheimen, net als iedereen. In een hoek van de hal was een brievenberg ontstaan doordat mijn ouders al hun post ongeopend op een hoop gooiden. De berg was zo reusachtig dat ik me erin kon laten vallen zonder me pijn te doen, het was een vrolijke, verende berg die deel uitmaakte van het meubilaire. Soms zei mijn vader: 'Als je stout bent, laat ik je voor straf al die brieven openmaken en sorteren!'

Maar dat is nooit gebeurd, hij was niet gemeen.

De woonkamer was echt gestoord. Er stonden twee bloedrode leunstoelen waar mijn ouders op hun gemak in

konden drinken, een glazen tafel met allerlei kleuren zand erin en een enorme blauwe bank met knopen, waarop je het beste maar kon springen, dat was een tip van mijn moeder. Vaak sprong ze mee, ze sprong zo hoog dat ze de kristallen bol van de kroonluchter met de duizend kaarsjes raakte. Mijn vader had gelijk, ze was echt heel close met de sterren. Tegenover de bank, op een oude reiskoffer vol stickers van hoofdsteden, stond een beschimmelde tv die het niet meer goed deed. Op alle zenders kwamen beelden van grijs-zwart-witte mierenhopen voorbij. Als straf voor die slechte programma's had mijn vader hem een ezelsmuts opgezet. Soms zei hij: 'Als je stout bent, zet ik voor straf de tv aan!'

Het was een hel om uren naar die tv te turen. Maar hij zette hem bijna nooit aan, hij was echt niet gemeen. Op de servieskast, die mijn moeder lelijk vond, liet ze klimop groeien, want dat vond ze mooi. Dus de kast was nu een gigantische plant, die blaadjes verloor en water moest krijgen. Het was een rare kast en een rare plant. In de eetkamer stond alles wat je nodig hebt om te eten, een grote tafel en een boel stoelen voor de gasten, en natuurlijk ook voor ons, want dat was wel het minste. Om bij de slaapkamers te komen moest je een lange gang door, waar we hardlooprecords braken, tenminste, dat zei de stopwatch. Mijn vader won elke keer, en Mejuffrouw Supertopinada verloor steeds weer. Wedstrijdjes waren niets voor haar, en ze hield sowieso niet van applaus. In mijn kamer stonden drie bedden: een kleintje, een middenmaat en een groot exemplaar – ik had ervoor gekozen mijn oude bedden te laten staan vanwege de mooie momenten die ik erin had beleefd, en

zo had ik geen last gehad van keuzestress, maar volgens Papa leverde mijn keuze juist keuzestress op. Aan de muur hing een poster van Claude François in een goedkoop glitterpak, die Papa met een passer tot dartbord had getransformeerd omdat hij vond dat hij zong als een steelpan, maar de elektriciteitsleverancier had daar godzijdank een eind aan gemaakt, zei hij, hoewel ik niet snapte hoe of waarom. Soms was hij overduidelijk moeilijk te begrijpen. De keukenvloer was bezaaid met allerhande potten vol planten voor het eten, maar meestal vergat Mama ze water te geven en stond er overal hooi. Als mijn moeder toch eens de gieter pakte, gaf ze veel te veel. De potten lieten alles lopen, en urenlang was de keuken glad als een spiegel. Zolang de potgrond het teveel aan water niet wilde hebben, was het één groot waterballet. Mejuffrouw Super-topinada vond het prachtig als de keuken blank stond, dat deed haar aan vroeger denken, zei Mama, en Mejuffrouw schudde haar vleugels uit en blies haar keel bol zoals tevreden vogels dat doen. Tussen de steel- en koekenpannen aan het plafond hing een gedroogde varkenspoot, die er walgelijk uitzag maar overheerlijk smaakte. Wanneer ik op school was, maakte Mama allerlei lekkers klaar, wat ze meegaf aan de traiteur, en die kwam het ons weer brengen zodra we het nodig hadden, met verblufte gasten tot gevolg. De koelkast was te klein voor iedereen en daarom altijd leeg. Op de raarste momenten nodigde Mama massa's mensen uit voor het eten: vrienden, bepaalde burens (degenen die niet bang waren voor het lawaai), oud-collega's van mijn vader, de conciërge, haar man, de postbode (als hij op het juiste moment langskwam), de kruidenier

uit de verre Maghreb, die nu gewoon bij ons beneden in zijn winkeltje zat, en zelfs een keer een oude man in lompen, die heel vies rook maar toch tevreden keek. Mama had een hekel aan klokken, dus soms als ik om vier uur van school kwam om wat te eten was er lamsbout, maar andere keren moest je tot middernacht op het avondeten wachten. Dan gingen we geduldig dansen en olijven snoepen. Het kwam weleens voor dat we te veel hadden gedanst om nog te eten, dan begon Mama 's avonds laat te huilen om te laten zien hoe erg het haar speet en met haar kletsnatte gezicht en haar cocktailgeur sloeg ze haar armen om me heen en begon aan me te knabbelen. Zo was mijn moeder, en het was goed zo. De gasten lachten veel en hard, en zo nu en dan waren ze zo moe van al dat lachen dat ze de nacht in een van mijn twee bedden doorbrachten. 's Ochtends werden ze wakker geschreeuwd door Mejuffrouw Supertopinada, die geen groot voorstander van uitslapen was. Wanneer er gasten waren, sliep ik altijd in het grote bed om hen 's ochtends als een accordeon in mijn babybed te zien liggen, daar moest ik altijd vreselijk om lachen.

Drie nachten per week hadden we een gast. De senator verliet zijn bestuursgebied in het midden van Frankrijk om in zijn paleis te kunnen zetelen. Mijn vader noemde hem liefkozend 'het Zwijn'. Ik heb geen idee hoe ze elkaar hebben leren kennen, het verhaal verschilde van cocktail tot cocktail. Het Zwijn had varkenshaar. Kort, borstelig varkenshaar met rechte hoeken boven een ronde rode kop, die in tweeën werd gespleten door een prachtige snor met een dun stalen brillettje erboven, dat op zijn plaats werd